

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Галина Мухіна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №1, Донецький державний університет внутрішніх справ (м. Кропивницький)

На сьогодні в Україні існують як об'єктивні (війна, зниження авторитету держави, економічна криза тощо), так і суб'єктивні чинники (індивідуальні психофізіологічні властивості людини, рівень освіченості, розвитку моральної культури, самосвідомості тощо), які можуть ускладнювати формування толерантності в особистості. Науковці наголошують, що толерантність є ознакою зрілої особистості, яка має адекватну самооцінку, відчуття самоповаги, набір моральних норм і цінностей, не потребує приниження іншої людини для власного самоствердження [2, с. 81].

Дослідники толерантності зазначають, що центральне місце в сучасній концепції толерантності посідає ідея широкої соціалізації та полікультурної освіти, що сприяє покращенню взаєморозуміння, зміцненню солідарності та підвищенню толерантності у відносинах між людьми, а також між етнічними, культурними та релігійними групами.

Основною метою полікультурної освіти є формування толерантної особистості, яка усвідомлює свою етнічну та національну ідентичність і здатна до міжкультурного спілкування й активної взаємодії з представниками різних культур полікультурного суспільства. Окреслимо функції полікультурної освіти: по-перше, функція формування уявлення про різноманітність культур і взаємозв'язки між ними; по-друге, функція виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей; по-третє, функція розвитку вмінь і навичок взаємодії у носіїв культур на основі толерантності та взаєморозуміння. Ще однією функцією є розвиток полікультурної компетентності в цілому.

Полікультурна компетентність – це здатність у межах міжкультурного контексту встановлювати контакт у відповідний спосіб і створювати умови, які є прийнятними для вільного вираження й ефективного обміну думками всіх учасників цього процесу [2, с. 89]. Полікультурну компетентність можна окреслити через призму комплексної особистісної якості, що формується в процесі навчальної підготовки на основі толерантності. З огляду на зазначене, виникає питання: «Які умови потрібно створити в системі освіти для формування полікультурної компетентності особистості?».

Перш за все, на нашу думку, в закладах освіти потрібно змінити навчальні плани, які повинні будуватися на принципах міждисциплінарності. Наприклад, у США, Канаді,

Австралії вітається міждисциплінарний підхід у викладанні, який дозволяє зосередити увагу навколо основоположних понять мультикультурної освіти [2, с. 85].

Умовою для успішного формування полікультурної компетентності особистості, на наш погляд, є системна перебудова всіх компонентів освітнього процесу, а саме: трансформація цільового, мотиваційного, змістовного й операційно-діяльнісного (форми, методи, прийоми) компонентів навчання. Наступним кроком має стати створення полікультурного освітнього середовища, яке сприяє розкриттю потенціалу кожного учасника освітнього процесу. Для цього необхідно впроваджувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, який базується на методиках: «навчання через співпрацю», «зацікавлене навчання», «цілісна мова» (залучення до діяльності через власний досвід) [1].

Досвід наукових досліджень та освітньої практики зарубіжних країн дає підстави зробити висновок про те, що висока ефективність виховання толерантності не може бути досягнутою без залучення до цього процесу різних соціальних інститутів: родини, дошкільних закладів освіти, загальноосвітніх закладів освіти, соціальних служб для молоді, громадських організацій, релігійних організацій, державних органів (як центральних, так і місцевих), засобів масової інформації тощо.

Як рекомендації щодо формування толерантної особистості, яка спроможна жити та ефективно працювати в полікультурному суспільстві, акцентуємо увагу на такому:

- формування толерантності потрібно починати з дошкільного віку;
- необхідно залучати до процесу формування толерантності всі соціальні інститути;
- необхідно запровадження програм із виховання дітей у дусі миру та міжнародної співпраці, які діють у багатьох розвинутих країнах, наприклад у Німеччині, США, Японії;
- необхідно впровадження формувальних технологій, які спрямовані на гуманітаризацію освітнього процесу та формування полікультурної компетентності особистості;
- потрібна розробка й впровадження форм і методів педагогічної діяльності на основі ідей толерантності тощо.

Список використаної літератури

1. Ляпунова В. А. Педагогічна толерантність як чинник фахової компетенції майбутніх педагогів. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3679/>
2. Толерантність як аксіологічна основа професійної культури поліцейського : колективна монографія / Т. Кононенко, В. Аксьонова, Г. Мухіна та ін.; /за заг. ред. Т. Кононенко. Київ: Алерта, 2024. 234 с.